

СТАТТИ ПРО ТАНК

СТАТТИ ПРО ТАНК

ВАРШАВА

МCMXXIX

Дереворит П. ХОЛОДНОГО (сина).

ТАНКІВЦІ

Ми є вістники великої безоглядності, котра зближається до нашого краю. Ми є вістники великого „Так“. В завиванню політичної хуги чуємо, як дзвенять кроки Переможця.

Нас пориває опянення власним українським „Я“, котре все тучніше на силу, і знак котрого сходить над Європою, як Вифліємська зоря. Ми закохані в приплив української енергії, мужности, виразности, в гаряче биття української крові. Ми є мистці, письменники, артисти, люде, що стоять обнявшись з сестрою людини, з ясновидінням. Ми не не здивуємося, коли завтра сурми обудять вас, що звикли до поразок українських і ви будете здивовані таким несамовитим зростом і силою Нації.

В цьому вступному зошиті гаслом є: покорити Україну треба в ім'я близького.

Тому ми опанцеровані, тому ми в машині послушній і живій ідемо просто в глиб, у тріпотливу істоту, в саме Серце Нації, що росте!

Їх багато є сих листів „Танківців“. Пише молодь, що недавно лише відвернула очі від покинутих шабель і рушниць і взялася за пера. Засадами їх є „засади молодого покоління, що в бою прозріло і там же навчилося любити свій край власною кровю споений. То покоління „звертає увагу більше на обовязок, потребу, відповідальність“ (К. М. 4.VI). То покоління є неспокійне, бо відчуває, як „крів переливається в жилах, запалюється на мідь, і родяться все нові пляни і думки“ (К. 17.V).

Тому думки сучасної української літературної молоді, то думки „про волютаризм як не сучасної, то хоч майбутньої нашої літератури“ (М. К. 8.V).

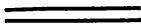
Знають „Танківці“, що не лехкою є боротьба не на життя а на смерть із рівнодушністю українського оточення і ворожістю одвічного ворога України. Не оглядатися, — хай сама назва „Танк“ свідчить про упертість і відданість групи мистців емігранської молоді. Нехай „Танк“ це є „до-сїть зимно і майже крижано“, але це є „те чого нам треба і чого нам тепер бракує“ (М.М. 9.)V.

Нове розуміння своєї Нації це головне у „Танківців“, бо „боротьба двох напрямків думки: модерного з філістерським“ це цікавить авторів і малярів у „Танку“.

Але не забувати й про техніку й провадження творчої акції. Треба дати волю в цьому кожному творцеві.

В одного це буде „стильовий примітивізм, схематизація і негування психологічними нюансами“ (А. К. 7.IX), у другого „передовсім стислість у своїх візях так велика, щоб жадна фотографія життя не могла її заступити“, або й цілком „несамовитість, сухість і жорстокість творчости така, щоб жадне життя заступити його не моглоби“ (А.Б. 10.IX).

Наказом долі є, щоб українська молодь на еміграції висловила ся. Яки там не було зле довкола, все ж творчий оптимізм керує нею. Не слабодухий оптимізм! Він впливає з глибокого відчування Української Нації!

ЕВГЕН МАЛАНЮК -- ГРУПА „TANK“

Еміграція наша має за собою біля десяти літ.

За час цей виявила вона неабияке організаційне напруження так у напрямку політичним, як і культурним, про що недвозначно свідчить ряд політичних і культурних фактів. Лишень одна галузь культури на еміграції і досі вражає своєю дивною нерозвиненістю і невиразністю: це — мистецтво українське на еміграції.

Коли у Празі існує „Студія Пластичного Мистецтва“ а в інших осередках еміграції є спроби творення угруповань мистців-пластиків, то як раз мистецтво слова, — література знаходиться під оглядом організаційним в найсумнішому стані.

Крім кількох невдалих і дуже індивідуальних організаційних спроб, крім видавання кількох і то часто випадкових книжок та альманахів літературне життя еміграції мало чим позначилося. Не дарма хтось з публіцистів назвав нашу еміграцію „антилітературною“.

А в тім цей стан еміграційної літератури — не можна виправдати браком літературних особистостей. Вони є. Більше того — вони є чинні і їх чинність залишається не без відгуку і на землях Батьківщини.

Тільки самотність, цілковита одірваність мистця од мистця, неналагодженість видавничого апарату, брак масового споживача мистецької продукції, брак мистецької атмосфери, — всі ці причини позбавляють еміграційну літературу (і мистецтво взагалі) тієї ролі, яку вона неодмінно мусить відігравати в цій виключній стадії розвитку Нації.

Треба усвідомити собі що як раз тепер література українська стається як цілком певна і виразна функція духової чинности народу. Часи коли література наша являла

лишень не тісний шерег більших чименьших особистостей—минає.

Мистецтво українське стає органічною частиною духової чинності Нації — це є незаперечним фактом.

Завданням еміграційного мистецтва є не тільки приймати участь у цім процесі, не тільки увійти в цей процес, — завдання мистецьке є значно тяжчим: треба впливати, стимулювати й кермувати цим процесом.

Треба не забувати того, що коли в Києві й почасти в Харкові за цих 10 років в царині мистецькій і зокрема літератури сталися кардинальні зміни; коли сьогодні наша література в У. С. С. Р. виросла до таких розмірів і набрала такої ваги в порівнянні з жалюгідними корчами російської літератури (яка, вмираючи, намагається все ще тягнути давно обірвану імперську традицію), російській уряд мусить влаштовувати різні „смічки братніх літератур“, — то все це звичайно відбувається не завдяки „рядянським“ умовам життя, а всупереч їм.

Це тільки духово оформлюються в жахливих умовах союзованого життя роки 1917, 1918, 1919, 1920. Це тільки непереможно проростає той засіз, що національна революція наша, наша боротьба за Державність, наша Армія нестертельна — засіяли.

Було б національним злочином тільки обсервувати, тільки нотувати явища літературного й мистецького життя на Батьківщині. Ні для кого не секрет ті заходи, що робить ворог, щоб опанувати душу України, щоб затруїти її духове життя. Кожному, хто слідкує, впадають в очі хоробливі й отруйні елементи духової творчості української під Росією. Вони загрозливі й небезпечні для майбутнього. Їх треба нищити — звідціль, через кордони, без перерви постачаючи дезінфекційні і імпульсуючі середники, безперервно тримаючи духове життя України під ударами нашого активізму.

Міцно зорганізована на еміграції група національних мистців буде радіотелеграфною станцією, що постійно висилатиме на Батьківщину нашу національну енергію.

Є ще й другий однаково важний бік справи. Передумовою доцільности кожного масового руху є духова про-

екція його, є ідея, що організує, формує й урухомлює людський матеріал. Недарма кожна нація на світі має ідеологію свого існування („Rule, Britannia“, до великої війни „реванш“ у Франції, італійській футуризм навіть у б. Росії — „протоки“, чи тепер „мірової пожеги“). І вже зовсім ясно, чому кожна поневолена нація озброюється місячними, найвищою (часто, може, й пересадною) формою національної ідеології. Однією з багатьох причин того, що революція наша не була вповні використана нами, — був, безперечно, брак витвореної ідеології.

Збройна акція йшла під знаком стихійної емоції, що ніколи не може охопити ширших історичних перспектив.

Тільки озброєні ідеологією, в якій емоція є організована інтелектом, ми побачимо дальшу мету і просту путь до неї.

Отже об'єднання духових робітників, яким має бути наша організація митців, — стане тією ідеологічною кузницею, де куватиметься і гартуватиметься духовна зброя національного активізму.

Звертаємось з імперативним закликком до українських митців еміграції: найвищий час мобілізуватися!

Хто ж як не поети й малярі, музики й журналісти мають бути духовим штабом національного руху!

Українець-мистець не може, не сміє не бути воїном!

Іншого мистецтва як активно національне — Україні не потрібно: досить неживого напродуковано й афішовано в мові російській: Гоголами, Рєшніми в свій час!

Занадто рішучий період історії нашої творимо ми, щоб бавитися в „самоотвержену“ мімікрію і „аполітичне“ естетство.

Зважмо те завдання, що його виконали національні митці Італії, Чехії, Польщі!

Події не ждуть.

Мусимо їх не лишень зустрінути підготовленими а й прискорювати їх ритм.

Хай „Танк“ буде образом і символом того, що ми гідні героїчної сучасности, що ми озброєні останніми здобутками техніки, що ми впевнено та твердо й нещадно вирушаємо на ворожі позиції.

Досить провансальського кустарництва, аматорських змагань і партизанських імпровізацій.

В загальній стратегії боротьби за визволення виконує національні накази кваліфікована обслуга „Танку“.

ЮРІЙ ЛИПА. -- ЛИСТ ДО ЛІТЕРАТОРІВ

Коли пишу до вас листа, бачу ваші лиця, що виринають із сутіні. Ось молодий старшина, що в вохкій комірчині при підсліпуватій лямпі випишує те, що стало для нього справжнім життям, і чого нема ані в бюровій, одноманітно постукуючій машині, ані в глухому для старшини і дзвінкому для них оточенню чужих. Ось сухітник, ветеран армії У. Н. Р., котрому не багато зосталось жити, хоче утвердити себе (всупереч близькій смерті!) і свою епоху (всупереч чужій стихії!). Він поволі одвертає голову від записаного паперу, побілені стіни бараку роблять його лице блідшим, він розплющує широко втомлені очі і каже, зобгавши в костистій долоні невидимі ниті життя: — Я хочу всю Україну, всю тут передати!

За його готичною поstattю впливає румяний з голосом як труба, немрійник і кричить із звуженими зіницями перед маревом Державної України:—Не дами ворогам землі!

Ось вони: Біловіжа, Каліш, Прага, Подебради, Лондон і Париж, ось вони ті, що прислухаються до камертону власного серця і до темної, гей! якої темної ще невиразної арени читачів української літератури...

І тут я мушу перетяти низку образів: якийсь тяжкий грім опановує мої образи. Одно єдине бачу...

Се площа в Кам'янці — столиці Деvятнадцятого. Комісарська площа в передосіннім сутінковім дню. Так низько пропливають хмари. На площі перед сірим будинком, на дні площі, як у велитенській мушлі—купка пісчинок—невеличкий відділ кавалерії. Неспокійні—коні.

Це відсіч (остання!) Кам'янця проти ворогів, що близько. Чути слова промови „Для слави, для чести“... Се відповідає командір надтріснутиm високим голосом і раптом — потім — тут роспихаючи всі почуття ввирвалася

і зєднала мелодія „Вже воскресла Україна“. Як загравою злиті нею були всі. Гимн грано инакше, як звичайно:—Його грано на відсіч гарячково, шалено, запановуючо, і одночасно говорив командир, вимахуючи руками. Одночасно говорили сурми, дерлися сурми, і торохкотів барабан. Іх, барабанів, певне було кілька, але, здавалося, гремів один. Величезний звук, що ріс, жемчужився перлою в мушлі площі, що ріс і розпливався золотистою хмарою, золотим небом просторився над блакитною, цілою сталевоблакитною Україною мелодія страшна, барабан Відсічі...

З тою мелодією вийшла еміграція. У тій мелодії українська тихомирна і чавунна гордість. Дзвін сеї мелодії тяжко розлягається над усім принишклим (але як зовнішньо!) краєм...

То не мелодія, то кроки велитня розгніваного, що його посміли аж досі ошукувати. Мелодія страшного Суду України, гимн Чести і Державности — се тло, на котрому творить український письменник емігрант. І тому він агресивний, незаспокоючий, гнівний...

Не сміють маршу державности забути Українці, — пропалені мають бути до глибини їх душі тим маршом.

Така є перша і найбільша заповідь сучасної української літератури. До стягу Благочестивої Віри поривала українська література свій край, потім до стягу Визволення Принижених, тепер палаючий стяг Державности розвиває над Українцями їх література.

Але се загальне твердження, сей імператив не вистачить. Творець сам жива людина і творить для живих конкретних людей. І кожний письменник, пишучи, в кінці мимоволі запитається себе: Хто ж є той читач?

Насамперед — автор, і то не як безкритично упоений своїм твором (то за дешевий крам!) чоловік, але яко урочний читач, для котрого пишеться твір, той якого хотів би бачити автор, той, що їх було зустрів, що їх зустріти повинно. Більше вичується напівістнуючий, напіввимріяний читач, — тим краще для життєвості твору. Отже потрібен читач, що мав би сильні корні в самім артисті. І потрібен читач, котрий мав би корні в життю чинів. Бо в нашу українську епоху туги за чином, особливо виразно відчувається істина що „слова-полова“, що „слова є самиці,

і самі по собі безсильні“. Отже потреба-брата, з котрим би творилося разом, читача котрий би брав мистецьку очевидність, марево закінчене саме в собі, і давав би його сповнення в чині.

Читач брат, то значить читач живий духом, що паралельно живе з письменником, і котрого життя письменник завершує в пророчості, в красі, в повноті мрії, а він у свою чергу завершує мрію повнотою чину.

І ніде як у Славян, і ніде у Славян як у Українців, так міцне не було братання творців мрії і чину, бо остаточно про творчого читача говоримо.

Не диво, між иншим, що в нас військові відділи називалися „ім. Т. Шевченка, ім. Ів. Франка“...

Зоставмо на боці риси особисті читачеві, котрі поодинокий письменник собі в нім уявив, — цікавіше є який тип Українця виберемо для читача-брата. Певне стандардизування тут є потрібне.

Тільки люде життьові, люде чину, люде Державности, сього синтезу героїзму, господарности і волі! Дух здобування, віра, в себе і в життя то є той характер, котрий вибирає за свій Державницька література. Бо се є лише тимчасовий стиль український, хитре прикривання себе наріканням, бідканням (мовляв захистний колір, — не зауважать до часу що я є таки сильний і небезпечний!).

А фактично серед сучасних Українців переважає характер на диво завзятий, здібний і витривалий. Зрештою тут за кордоном порівняймо себе до чужинців, — чи ж українські емігранти упали в супірництві з західними людьми?

Отже братаймося з читачем, діяльним, розумним, енергійним державником! Гаслом є: ідім у народ чину, вгадуймо окремі енергійні групи, одиниці, що мають своє будівниче „я“, свою консеквентну дорогу в життю.

На всіх фронтах Державности зустрінете їх: український крамар, український старшина, укр. інженір, укр. політик і керманіч ждуть свого синтезу в літературі.

І від нього вчитися і його провадити!

Нація недавно розпружила плечі, — чи ж маємо бути нудними гніздами ремінісценцій, або бавитися в естетичне задирання голови. Покиньмо сі середньовічні жаботи і напівсередньовічні високі ковнірці. Вбираймо светер і ставай-

мо до роботи разом із іншими робітниками Державности..

Як писати, і про що писати? Тісні і темні є шляхи нашої літератури останнього століття. Даймо розмаху діяльності, пригод, здобувань, поразок і витривалости серед найгіршого. Лишень даймо се, і за се одно придбаємо читача-брата. Бо не штука вагатися і розпитуватися дороги, штука йти і вести. Нехай роз'їдені сумнівами люде скажуть, що сього за мало, що се наївне і т. п. Не зважаймо на сих нащадків віку безволля і зневіри,—виховуймо і творім Державність. Пишім цікаво, віддаймо себе з цілою енергією і оптимізмом. Нехай нас відвідає творчий дух літератури націй пануючих: Англії, Америки, Німеччини і інших.

Не розмазуймо на папері на зразок російських письменників, оціх Есеніних, Андреевих, Пільняків, Полішуків бруду, стерва, слини і крови—література є не для свинства.

Чи блискучий журналіст, чи захоплюючий драматург, чи граційний оповідач, чи кунштовний листар або поет, — нехай одно памятає письменник — скрізь оптимізм, розгін міцна сучасність, славна будучність!

Тепер ще одно, колего!

Ви хочете, певне, мати назву цього літературного світогляду, хотілиби його занумерувати і вкласти до скриньки з „ізмами“.

Отже слухайте: розплюште очі... наставте вуха... присуньтеся до мене... ще ближче... ще... отже слухайте і зятямте добре... се... чи Ви слухаєте?... се... зятямте.. се..

— Хай живе Українська Державність!

— Хай живуть люде творчости, праці, енергії!

— Хай живе Життя!

У кінці 1929 року почне виходити журнал

„Т А Н К“

Гаслами журналу є: окциденталізм як засіб, радикальна сепарація від російської культури, ідея великодержавности, культ героїзму і шляхетности, боротьба з масовізмом у культурі, конструктивізм і культ енергії.

Співробітниками журналу є:

В Дядинюк (Париж), В. Краснопільський (Львів), Андрій Крижанівський (Краків), Микола Ковальський (Париж), Наталя Лівницька-Холодна (Варшава), Юрій Липа (Варшава), Лев Лукасевич (Варшава), Євген Маланюк (Варшава), Леонід Мосендз (Прага), М. Мухин (Подебради), Михайло Серета (Каліш), Олекса Стефанович (Прага), Микола Чирський (Ужгород), Святослав Шрамченко (Ченстохова), Петро Холодний—син (Варшава) і інші.

